

ISSN: 2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

ВЕСТНИК ЮРИСТА * LAWYER HERALD

ҲУҚУҚИЙ, ИЖТИМОИЙ, ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖУРНАЛ

CYBERLENINKA

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN 2181-9416
Doi Journal 10.26739/2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

5 СОН, 4 ЖИЛД

ВЕСТНИК ЮРИСТА

НОМЕР 5, ВЫПУСК 4

LAWYER HERALD

VOLUME 5, ISSUE 4

TOSHKENT-2024

Мундарижа

ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ

1. МАҲМУДХОДЖАЕВА Умида Муминовна ВОЯГА ЕТМАГАНЛАРГА ЕТКАЗИЛГАН ЗАРАР УЧУН ЖАВОБГАРЛИКНИНГ ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИЙ МАСАЛАЛАРИ.....	8
---	---

МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ

2. ХАМРАҚУЛОВ Шавкатжон Салимович ИШ БЕРУВЧИНИНГ ФУҚАРОЛИК ЖАВОБГАРЛИГИНИ МАЖБУРИЙ СУҒУРТАЛАШ ШАРТНОМАСИНИНГ АСОСИЙ ШАРТЛАРИ: МИЛЛИЙ ВА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБАЛАРНИНГ ҚИЁСИЙ ТАҲЛИЛИ	17
3. ИСМОИЛОВА Азиза Алишер қизи МЕҲНАТ МУНОСАБАТЛАРИДА ГЕНДЕР ТЕНГЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА ГЕНДЕР АУДИТИНИНГ РОЛИ	25
4. САЙДИВАЛИЕВА Хуршида Ходжиакбаровна ХАЛҚАРО-ҲУҚУҚИЙ СТАНДАРТЛАР АСОСИДА МЕҲНАТ МУНОСАБАТЛАРИДА ГЕНДЕР ТЕНГЛИКНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИ.....	32

СУД ҲОКИМИЯТИ. ПРОКУРОР НАЗОРАТИ. ҲУҚУҚНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ҲАОЛИЯТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ

5. ТАЖИБОЕВ Маъруфжон Маматожиевич СУДЬЯНИНГ ҚАРОР ҚАБУЛ ҚИЛИШДАГИ МУСТАҚИЛЛИГИ: ЮТУҚЛАР ВА ТАКЛИФЛАР	40
6. ТОШТЕМИРОВ Баҳром Байитович ЖИНОЯТГА ОИД МАЪЛУМОТЛАРНИ КЎРИБ ЧИҚИШ УСТИДАН ПРОКУРОР НАЗОРАТИНИ АМАЛГА ОШИРИШНИНГ МУҲИМ ВАЗИФАЛАРИ	46

ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИ, ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ. КРИМИНОЛОГИЯ. ЖИНОЯТ-ИЖРОИЯ ҲУҚУҚИ

7. ХАЙДАРОВ Шухратжон Джумаевич ХАВФ ОСТИДА ҚОЛДИРИШ ЖИНОЯТИНИНГ ОБЪЕКТИ.....	52
8. АБДУРАШИДОВ Абдурауф Абдурашидович ВОЯГА ЕТМАГАНЛАР ТОМОНИДАН “ЎЗГАЛАР МУЛКИНИ ТАЛОН-ТОРОЖ ҚИЛИШ” ЖИНОЯТЛАРИНИ КЕЛИБ ЧИҚИШ САБАБЛАРИ	60

ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИ. КРИМИНАЛИСТИКА, ТЕЗКОР-ҚИДИРУВ ҲУҚУҚ ВА СУД ЭКСПЕРТИЗАСИ

9. БОБОМУРОДОВ Фарход Боймуротович ТЕЗКОР-ҚИДИРУВ ҲАОЛИЯТИДА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ, ЭРКИНЛИКЛАРИ ВА ҚОНУНИЙ МАНФААТЛАРИНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ТАШКИЛИЙ АСОСЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ.....	68
--	----

ХАЛҚАРО ҲУҚУҚ ВА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ

10. ISMOILOV Samandar IMPACT OF CLIMATE CHANGE ISSUES ON THE PROTECTION OF INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS.....	75
11. КАМИЛОВ Ойбек Хамиджонович ИСТОРИКО-ПРАВОВЫЕ И ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ И СОТРУДНИЧЕСТВА В СФЕРЕ МИГРАЦИИ.....	83
12. ОЧИЛОВ Шермат Рашидович ЗАМОНАВИЙ ТЕРРОРИЗМ: КОНЦЕПЦИЯСИ ВА УНГА ҚАРШИ КУРАШДА ДАВЛАТЛАРАРО ҲАМКОРЛИКНИНГ ИЖТИМОЙ ЗАРУРАТИ.....	92

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ ВЕСТНИК ЮРИСТА LAWYER HERALD

ТОШТЕМИРОВ Баҳром Байитович

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси хузуридаги
Мажбурий ижро бюроси бўлим бош инспектори

ЖИНОЯТГА ОИД МАЪЛУМОТЛАРНИ КЎРИБ ЧИҚИШ УСТИДАН ПРОКУРОР НАЗОРАТИНИ АМАЛГА ОШИРИШНИНГ МУҲИМ ВАЗИФАЛАРИ

For citation (иктибос келтириш учун, для цитирования): ТОШТЕМИРОВ Б.Б. Жиноятга оид маълумотларни кўриб чиқиш устидан прокурор назоратини амалга оширишнинг муҳим вазифалари // Юрист ахборотномаси – Вестник юриста – Lawyer herald. № 5 (2024) В. 46-51.

 5 (2024) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9416-2024-5-6>

АННОТАЦИЯ

Тайёрланаётган ёки содир этилган жиноятлар ҳақидаги аризалар, хабарлар ва бошқа маълумотларни қабул қилиш, рўйхатдан ўтказиш ҳамда ҳал этиш ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар фаолиятининг асосини ташкил қилади. Ушбу мақолада ҳуқуқий статистика ва тезкор-ҳисоб маълумотларини юритишга бевосита масъул бўлган ички ишлар органларида жиноятга оид аризалар, хабарлар, бошқа маълумотларни қабул қилиш, рўйхатдан ўтказиш ва ҳал қилишдаги айрим қонунбузилишлар, уларнинг оқибатлари ҳамда бу соҳада прокурор назоратини амалга оширишнинг муҳим вазифалари хусусида сўз юритилади.

Калит сўзлар: прокурор, ички ишлар органлари, ваколатли органлар, қонунчилик ижроси устидан назорат, жиноятчилик, ҳуқуқий статистика, тезкор маълумот, жиний гуруҳ, криминоген вазият, жиноятни ҳисобдан яшириш, жиний жавобгарлик.

TOSHTEMIROV Bakhrom

Chief Inspector of the Department at the Bureau of Compulsory Enforcement

IMPORTANT TASKS OF EXERCISING PROSECUTORIAL OVERSIGHT OVER THE REVIEW OF INFORMATION RELATED TO CRIMES

ANNOTATION

The receipt, registration, and resolution of statements, reports, and other information on planned or committed crimes form the basis of law enforcement activities. This article examines specific legal violations committed by internal affairs bodies responsible for maintaining legal statistics and operational records in receiving, registering, and resolving statements, reports, and other crime-related information, their consequences, as well as the critical tasks of prosecutorial oversight in this area.

Keywords: prosecutor, internal affairs bodies, authorized bodies, oversight of law enforcement, crime, legal statistics, operational data, criminal group, criminogenic situation, concealment of crime, criminal liability.

ВАЖНЫЕ ЗАДАЧИ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ПРОКУРОРСКОГО НАДЗОРА НАД РАССМОТРЕНИЕМ ИНФОРМАЦИИ, СВЯЗАННОЙ С ПРЕСТУПЛЕНИЯМИ

АННОТАЦИЯ

Прием, регистрация и разрешение заявлений, сообщений и другой информации о готовящихся или совершенных преступлениях являются основным направлением деятельности правоохранительных органов. В данной статье рассматриваются отдельные нарушения закона, допущенные органами внутренних дел, ответственными за ведение правовой статистики и оперативно-учетных данных при приеме, регистрации и разрешении заявлений, сообщений и другой информации о преступлениях, их последствия, а также важные задачи прокурорского надзора в этой области.

Ключевые слова: прокурор, органы внутренних дел, уполномоченные органы, надзор за исполнением законодательства, преступность, правовая статистика, оперативные данные, преступная группа, криминогенная ситуация, сокрытие преступления, уголовная ответственность.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёев жиноятчилик билан боғлиқ вазиятни яхшилаш борасида ваколатли органлар ва мутасадди идоралар олдига аниқ вазифалар қўйиб, “Ўзини “кўча” деб атайдиган жинойи гуруҳлар бўладими, коррупцияга берилган мансабдор шахслар бўладими, ким қонунга беписанд қараб, давлат ва жамиятга зарар етказадиган бўлса, биз бунга ҳеч қачон жим қараб туролмаймиз. Кўчаларимиз, маҳаллаларимиз, ҳаётимиз том маънода тинч ва тоза, жиноятдан холи бўлиши керак. Янги Ўзбекистонда қонун устувор, жиноятга жазо муқаррар бўлиши шарт. Ва, албатта, шундай бўлади” – дея таъкидлаган эди [1].

Дарҳақиқат, мамлакатимизда стратегик тараққиёт дастурлари доирасида ҳуқуқбузарлик, қонунбузилиши ҳолатлари, жиноятчиликни барвақт аниқлашга қаратилган ислохотлар изчиллик билан амалга оширилмоқда, ҳуқуқ-тартибот тизимини халқ манфаатларига хизмат қилувчи профессионал тузилмага айлантириш чоралари кўриб борилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 26.03.2021 йилдаги “Жамоат ҳавфсизлигини таъминлаш ва жиноятчиликка қарши курашиш соҳасида ички ишлар органлари фаолиятини сифат жиҳатдан янги босқичга кўтариш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-6196-сон Фармони асосида ташкил қилинган Ички ишлар вазирлиги Ҳуқуқий статистика ва тезкор-ҳисоб маълумотлар маркази ва унинг ҳудудий бўлинмаларига жиноятлар ва маъмурий ҳуқуқбузарликлар статистикасини юритиш, жиноятчилик ҳолатини, шу жумладан ҳудудлар ва ҳуқуқбузарликлар турлари кесимида статистик таҳлилни амалга ошириш асосий вазифалардан бири сифатида мустаҳкамланди [2].

Ўзбекистон Республикасининг Жиноят-процессуал кодексида жиноятларни тез ва тўла очиш, жиноят содир этган ҳар бир шахсга адолатли жазо берилиши ҳамда айби бўлмаган ҳеч бир шахс жавобгарликка тортилмаслиги ва ҳукм қилинмаслиги учун айбдорларни фош этиш ҳамда қонуннинг тўғри татбиқ этилишини таъминлаш вазифа сифатида қўйилган. Жиноят ишларини юритишнинг жиноят-процессуал қонунчиликда белгиланган тартиби қонунийликни мустаҳкамлашга, жиноятларнинг олдини олишга, шахс, давлат ва жамият манфаатларини ҳимоя этишга ёрдам қилмоғи лозимлиги қайд қилинган [3].

Шунингдек, Ўзбекистон Республикасининг Жиноят-процессуал кодексида терговга қадар текширувнинг мақсади, терговга қадар текширувни амалга оширувчи органлар ва мансабдор шахслар аниқлаштирилган, уларнинг ваколатлари ва мажбуриятлари, прокурорнинг ёзма кўрсатмаси улар учун мажбурийлиги белгилаб қўйилган. Бундан ташқари, жиноятга оид маълумотларни кўриб чиқиш натижасида қабул қилинадиган қарорлар санаб ўтилган [4].

Ўзбекистон Республикасининг “Прокуратура тўғрисида”ги Қонунида жиноятлар тўғрисидаги аризалар ва хабарларни кўриб чиқиш ҳамда ҳал қилиш ва терговни олиб боришнинг қонунчиликда белгиланган процессуал тартибига риоя қилиниши ҳолати прокурор назорати предмети ҳисобланиши ва бу соҳада прокурорнинг ваколатлари кўрсатилган [5].

Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг 22.02.2016 йилдаги “Жиноятчиликка қарши кураш, суриштирув, дастлабки тергов ва тезкор-қидирув фаолиятида қонун устуворлигини ҳамда шахснинг ҳуқуқ ва эркинликлари ҳимоясини самарали таъминлаш тўғрисида”ги 129-сон буйруғида ваколатли органлар томонидан жиноятга оид хабарларни қабул қилиш, рўйхатдан ўтказиш ва ҳал қилишнинг қонунийлиги устидан назоратни таъминлаш, мунтазам текширувлар ўтказиб бориш ва аниқланган қонунбузарликларга муросасиз чоралар кўриш вазифаси қўйилган [6].

Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ва Ички ишлар вазирининг 26.11.2018 йилдаги “Жиноятларни ҳисобга олишда қонунийликни таъминлаш ва ходимларнинг масъулиятини янада ошириш ҳақида” 73-ҚҚ/76-сон Қўшма қарорида жиноятни ҳисобга олишдан қасддан яшириш ёки жиноятни ҳисобга олишдан яширишда ифодаланган қонун бузилиши деб топиладиган ҳолатлар аниқ кўрсатиб берилган, жиноятни ҳисобга олишдан қасддан яшириш ҳолатларининг олдини олишда ходимлар масъулиятини янада оширишга доир чоралар белгиланган [7].

Амалий-услубий қўлланмада Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳайъатининг 28.06.2019 йилдаги 1-сонли қарори билан тасдиқланган “Ички ишлар органларида қонунчилик ижроси устидан назоратни таъминлашга доир амалий-услубий қўлланма”да ички ишлар органларининг навбатчилик қисми фаолиятида, шунингдек тизимда жиноятга оид аризалар, хабарлар ва бошқа маълумотларни қабул қилиш, рўйхатдан ўтказиш ва ҳал қилишда қонунларга риоя этилиши устидан прокурор назоратини таъминлаш механизмлари ёритилган, жиноятни ҳисобга олишдан яшириш ҳолатини фош этишнинг асосий манбалари қайд қилинган [8].

Санаб ўтилган норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда белгиланган қатъий қоидалар жиноятга оид маълумотларни кўриб чиқиш устидан прокурор назоратини амалга оширишда муҳим аҳамият касб этади.

Илмий тадқиқот жараёнида миллий ва хорижий тажрибани чуқур ўрганган ҳолда соҳага доир қонун ҳужжатларини такомиллаштириш, ҳуқуқий бўшлиқни тўлдириш, назария ва амалиётнинг уйғунлигини таъминлаш мақсад қилинди.

Маълумки, прокурор назорати ҳужжатлари қонун бузилишини амалда бартараф этиш, бузилган ҳуқуқларни тиклаш, қонунга зид бўлган ҳужжатни бекор қилиш, қонун бузилишининг моҳиятини тушунтириш, уларга барҳам бериш чорасини кўриш, айбдор шахслар доирасини аниқлаш ва қонун бузилишининг хусусиятига қараб айбдорларнинг жавобгарлик масаласини белгилаш, профилактик таъсир ўтказиш ва жамоатчилик фикрини шакллантиришга йўналтирилади.

Ички ишлар органларида жиноятга оид аризалар, хабарлар, бошқа маълумотларни қабул қилиш, рўйхатдан ўтказиш ва ҳал қилиш, жиноятчилик статистикасини юритиш, мазкур фаолият устидан прокурор назоратини таъминлаш масалалари, соҳадаги муаммолар мамлакатимиз ва хорижий давлатларнинг ҳуқуқшунос олимлари томонидан илмий тадқиқ қилинган.

Б.А.Саидов илмий мақоласида содир этилган жиноятларни қасддан яшириш орқали жиноятчиликка қарши курашиб бўлмаслиги, аксинча, бу ҳол жиноятчилик кескин ошиб

кетишига сабаб бўлиши ҳақида фикр билдирган [9].

Соҳада илмий тадқиқот ўтказган хорижлик ҳуқуқшунос олима Е.М.Головащук ҳар бир яширилган жиноят уни фoш этилмаслиги, уни содир этган шахс жазосиз қолиши, жиноятдан жабрланган шахсларнинг қонуний ҳуқуқлари ва манфаатлари бузилиши, жиноятларни яшириш амалиёти турли даражадаги бошқа салбий оқибатларни келтириб чиқариши ҳақида хулосага келган [10].

Албатта, бу соҳада илмий тадқиқот ўтказган бу олимларнинг фикрига қўшилиш мумкин, зеро жиноятларни ҳар қандай ҳолатда ва усулда яшириш жиддий салбий оқибатларга сабаб бўлади.

Қозоғистон полицияси амалиётини илмий жиҳатдан тадқиқ қилган Б.М.Нурғалиев, М.А.Арыстанбеков ва А.К.Кусаиновалар жиноятни ҳисобдан яшириш сабаблари ва омилларини, шу жумладан, навбатчилик қисмида аризани қайддан ўтказишдаги қонунбузарликларни санаб ўтишган [11]. Ушбу тадқиқотчилар томонидан келтирилган қонунбузилиши ҳолатлари мамлакатимиз ваколатли органлари фаолиятида ҳам учрайди.

Айни вақтда, жиноят қонунчилигимизда 2018 йилда жиноятлар тўғрисидаги аризалар, хабарлар ва бошқа маълумотларни қабул қилиш, рўйхатдан ўтказиш ёки кўриб чиқиш хизмат вазифаларига кирадиган мансабдор шахснинг жиноятни ҳисобга олишдан қасддан яшириши учун қатъий жавобгарлик белгиланди, бу ҳам жиноятни яшириш ҳолатлари бироз камайишига олиб келган бўлсада, мақсадга тўлиқ эришилди, деб бўлмайди [12].

Сўнгги йилларда мамлакатимизда ички ишлар органларини халқчил профессионал тузилмага айлантириш ва аҳоли билан яқин ҳамкорликда ишлашининг ҳуқуқий чоралари кўрилди, фаолиятга рақамли технологиялар ва сунъий интеллектни жорий этиш, ходимларнинг дунёқараши, сиёсий онги, маънавий ва интеллектуал салоҳиятини юксалтириш борасида қатор ишлар амалга оширилди.

Маълумки, жиноятчилик ҳолати ва криминоген вазиятни таҳлил қилиш – жиноятчилик ҳолатининг диагностикаси, прогнозлаш ва унинг оқибатларини минималлаштириш чораларини кўриш каби жараёнларни қамраб олади, бу босқичлар жинoий-ҳуқуқий статистиканинг ҳаққонийлигига бевосита боғлиқ.

Бу мавзунинг тадқиқ қилишда прокуратура органларининг ҳисобдан яширилган жиноятларни аниқлаш ва ҳисобга қўйишдаги роли ҳамда мақсадини англаш приципиал муҳим жиҳат ҳисобланади. Фикримизча, прокурорнинг бу борадаги фаолияти фақат жиноятларни аниқлашга эмас, балки, энг аввало, қонун устуворлигини ва адолат тантанасини таъминлашга, шахс ҳуқуқларини ҳимоя қилишга қаратилиши зарур.

Ўрганишлар кўрсатмоқдаки, ички ишлар органларида жиноятга оид хабарларни кўриб чиқиш тартибини бузиш ҳолатларига батамом чек қўйилмаган, идоравий ва прокурор назоратини таъминлаш фаолиятида ҳамон камчиликлар мавжуд, буни қуйидаги айрим омиллар билан изоҳлашга ҳаракат қиламиз:

Зарур амалий тажрибага эга бўлмаслик, тегишли қонунчилик ва соҳага доир идоравий норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ёки раҳбарий кўрсатмалар билан чуқур танишмаслик оқибатида жиноятни ҳисобга олишдан қасддан яшириш ёки жиноятни ҳисобга олишдан яширишда ифодаланган қонун бузилиши деб топиладиган ҳолатлар, шунингдек латент жиноятларни фарқлашда хатоликка йўл қўйилади.

Айрим прокурор ходимларда соҳадаги назоратни таъминлашдаги муҳим вазифа сифатида эътибор ички ишлар органларининг терговга қадар текширув, суриштирув ва дастлабки терговга доир ишларини ўрганиб боришга қаратилади, профилактика ёки тезкор-қидирув хизматларининг фаолияти асосан юқори турувчи прокурорнинг топшириғи ёхуд режавий тадбирлар бўйича ўрганилади.

Ҳисобга олинмаган жиноятлар аксарият ҳолларда жабрланган жисмоний ва юридик шахснинг аризаси ёки шикоят асосида ўтказиладиган тадбирда аниқланади, ички ишлар органининг навбатчилик қисмига содир бўлган жинoий ҳодиса ҳақида хабардор қилувчи тармоқ сифатида қаралади.

Прокурор назорати ҳужжатини ўрнатилган талаб бўйича қонуний, асосли ва сифатли тарзда тайёрламаслик, унинг муҳокамаси натижаларига ўз вақтида ҳуқуқий баҳо бермаслик ҳам соҳадаги назорат фаолиятининг самарадорлигига салбий таъсир кўрсатади.

Амалий тажриба ва илмий материалларни ўрганиш натижасида фикр билдириш мумкинки, соҳада қонунлар ижроси устидан назоратни таъминлаш зиммасига юклатилган прокурор ходимлар кундалик фаолиятини ички ишлар органи навбатчилик қисмида юритилган рўйхатга олиш китоблари ҳамда содир этилган жиноятлар ва ҳодисалар ҳақидаги кунлик тезкор маълумот билан танишишдан бошлаши керак.

Кунлик тезкор маълумотда аниқланган қуйидаги қонунбузилишларни шаклланган “салбий амалиёт” сифатида келтириш мумкин:

оғир ёки ўта оғир, айниқса, фош этилмаган бундай жиноят тафсилотини хавфлилик даражаси паст жиноятлар тоифасида нотўғри кўрсатиш;

жиноят ёки ҳодиса содир этилган санани нотўғри кўрсатиш;

моддий зарар миқдорини сунъий камайтириб нотўғри кўрсатиш;

жиноят содир этган ёки жабрланган шахсга доир муҳим жиҳатлар, жумладан, ёши, бандлиги, муқаддам судланганлиги, профилактика ҳисобида бўлганлиги, фуқаролиги каби маълумотларни нотўғри кўрсатиш.

Кўрсатиб ўтилган бу каби ҳолатлар назоратни таъминлаш, жиноятчилик ҳолати ва криминоген вазиятни тезкор таҳлил қилиш ва баҳолашда чалкашликка олиб келади.

Зеро, ҳар қандай ҳуқуқбузарлик ва жиноятни ҳисобдан яшириш жабрланган шахсининг конституциявий ҳуқуқлари поймол қилинишига сабаб бўлади, давлат органлари ва қонунларга ишончсизлик муҳити юзага келади, айни вақтда, қилмиши фош этилмаган ва жазодан қутулиб қолган жиноятчи бундан “янги куч” олади, охир-оқибат бу жиний гуруҳлар шаклланишига замин яратади.

Фикримизча, ички ишлар органлари тизимида ходимларнинг фаолиятига жиноятчилик статистикасига қараб баҳо бериш амалиётидан воз кечиш, соҳани рақамли трансформация қилиш жараёнларида жиноят ва ҳодисалар ҳақидаги хабарларни қабул қилиш ва қайд этишнинг автоматлаштирилган ахборот тизимининг (102-тизими) функционал ва технологик имкониятларини янада кенгайтириш чораларини кўриш зарур.

Яна бир мулоҳазали масала, Ўзбекистон Республикасининг “Расмий статистика тўғрисида”ги Қонуни, “Ҳуқуқий ахборотни тарқатиш ва ундан фойдаланишни таъминлаш тўғрисида”ги Қонунда ҳуқуқий статистика тушунчасига таъриф бериб, уни ҳуқуқий ахборот сифатида кўрсатиш ва бу соҳага масъул давлат органларини ҳамда уларнинг вазифаларини аниқлаштириш **таклиф қилинади**. Бу орқали жиноятчилик ҳолати, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва ҳуқуқни қўллаш амалиёти каби муҳим маълумотлар юзасидан хабардорлик доираси кенгаяди, таҳлилий фаолият юритувчи профессионал ходимлар таркиби ортади, илмий-тадқиқот ишлари аниқ мақсад сари йўналтирилади, энг муҳими, соҳадаги шаффофлик аҳолининг ҳуқуқий онги юксалишига хизмат қилади.

Хулоса ўрнида айтиш мумкинки, мамлакатимиз қонун ҳужжатларида жиноят ҳақидаги аризалар, хабарлар ва бошқа маълумотларни кўриб чиқиш, мазкур фаолиятда йўл қўйилган қонунбузилишларнинг хусусиятига қараб жавобгарликни белгиловчи нормалар мустаҳкамлаб қўйилган.

Жиноятга оид ариза, хабар ёки бошқа маълумотни ҳар қандай усулда ёхуд мотив асосида қайд қилмаслик жиноятни ҳисобга олишдан қасддан яшириш деб топилиши муқаррар, жиноятни яширишдан кўзланган мақсад эса – жиноятчилик статистикасини яхшилаш ва сохта обрў олиш эканлиги ҳеч кимга сир эмас.

Соҳага масъул давлат органлари ходимлари жиноятларни, уларни содир этган шахсларни, терговга қадар текширув, суриштирув ва дастлабки терговни амалга оширувчи органлар ҳамда суднинг процессуал қарорларини ҳисобга олиш бўйича

яратилган электрон тизимни тўлиқ ва аниқ юритилишини таъминлашлари лозим.

Назоратни таъминловчи прокурорлар томонидан ички ишлар органларида жиноятга оид хабарларни қабул қилиш, рўйхатдан ўтказиш ва ҳал қилишнинг қонунийлигини кўшимча манбалардан маълумот олиб, солиштириш йўли билан текшириш фаолиятига янада масъулият билан ёндашишлари талаб этилади.

Иқтибослар/Сноски/References:

1. Маънавийат ҳақида кучли нутқ: Президент Шавкат Мирзиёев зиёлилар олдида қандай вазифаларни қўйди? 22.12.2023 й. // <https://hudud24.uz/news/>;

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 26.03.2021 йилдаги “Жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва жиноятчиликка қарши курашиш соҳасида ички ишлар органлари фаолиятини сифат жиҳатдан янги босқичга кўтариш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-6196-сон Фармони // Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 16.01.2024 й., 06/24/10/0031-сон;

3. Ўзбекистон Республикасининг Жиноят-процессуал кодекси. Тошкент. 22.09.1994. ЎРҚ-2013-ХП // Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 28.02.2024 й., 03/24/915/0160-сон;

4. Ўзбекистон Республикасининг Жиноят-процессуал кодекси. Тошкент. 22.09.1994. ЎРҚ-2013-ХП // Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 28.02.2024 й., 03/24/915/0160-сон;

5. Ўзбекистон Республикасининг “Прокуратура тўғрисида”ги Қонуни. Тошкент. 29.08.2001. ЎРҚ-257-П // Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 14.08.2024 й., 03/24/943/0616-сон;

6. Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг 22.02.2016 йилдаги “Жиноятчиликка қарши кураш, суриштирув, дастлабки тергов ва тезкор-қидирув фаолиятида қонун устуворлигини ҳамда шахснинг ҳуқуқ ва эркинликлари ҳимоясини самарали таъминлаш тўғрисида”ги 129-сон буйруғи;

7. Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ва Ички ишлар вазирининг 26.11.2018 йилдаги “Жиноятларни ҳисобга олишда қонунийликни таъминлаш ва ходимларнинг масъулиятини янада ошириш ҳақида” 73-ҚҚ/76-сон Қўшма қарори. Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳайъатининг 28.06.2019 йилдаги 1-сонли қарори билан тасдиқланган “Ички ишлар органларида қонунчилик ижроси устидан назоратни таъминлашга доир амалий-услубий қўлланма”;

8. Саидов Б.А. Ички ишлар органлари фаолиятида шахснинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш // Юрист ахборотномаси – Вестник юриста – Lawyer herald. № 6 (2020), Б. 104-109;

9. Головащук Елена Михайловна. Процессуальное противодействие укрыванию преступлений органами внутренних дел: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09: Красноярск, 2003 237 с. // <https://www.dissercat.com/content/protsessualnoe-protivodeistvie-ukrytiyu-prestuplenii-organami-vnutrennikh-del?ysclid=m31yz8y48n384698629>;

10. Нурғалиев Б. М., Арыстанбеков М. А., Кусаинова А. К. Укрытие преступлений в полиции Казахстана: опыт и стратегии // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. 2014. №5-2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ukrytie-prestupleniy-v-politsii-kazahstana-opyt-i-strategii> (дата обращения: 03.11.2024);

11. Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси // Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 10.10.2024 й., 03/24/974/0804-сон.